HAAPAPERHONEN

Perhosen siivillä

Miia Kuhanen, Lotta Mikkola, Eveliina Puska, Matilda Vänttilä

Käsityöopettajan koulutus,

Helsingin yliopisto

Haapaperhonen *(Limenitis populi)*

Melko harvinainen haapaperhonen on Suomen suurimpia päiväperhosia. Sen siipien kärkiväli on 7-9 cm, naaraat ovat koiraita kookkaampia.

Koiraat liitelevät mäillä olevien puiden latvoissa ja odottelevat naaraita omaa reviiriään puolustaen. Koiraita saattaa nähdä myös lentelemässä kosteilla sorateillä, juomassa vettä lätäköillä tai imemässä kosteutta hiekkatiellä. Myös eläintenraadot, mädäntyneet hedelmät tai ihmisen hikiset vaatteet houkuttavat haapaperhosta.

Nimensä mukaisesti haapaperhonen elää haapametsiköissä. Naaraat munivat munat yksittäin haavan lehdille ja toukan ainoaa ravintoa ovat haavan lehdet. Talven toukka viettää horroksessa oksalla, haavan lehdestä valmistamassaan pussukassa. Keväällä, ennen muuttumistaan perhoseksi, toukka suojautuu linnuilta esittämällä pökälettä.

Kuva: Pekka Helo

Johdanto

Työn tavoitteena on tutustuttaa oppilas luonnon säilyttämiseen ja monimuotoisuuteen valmistamalla muovimateriaalista luonnossa esiintyvän perhoslajin edustaja tai ideoimalla kokonaan uusi laji. Jokainen oppilas valmistaa oman perhosen, jonka voi kiinnittää luokan yhteisölliseen työhön. Myöhemmin perhosen voi kiinnittää kierrätysmateriaalista ommeltuun penaaliin.

Perhostyö on kokonaisen käsityön prosessi, joka sisältää työn suunnittelun toteuttamisen ja arvioinnin. Arviointi kuuluu prosessin jokaiseen vaiheeseen, jolloin oppilas arvioi työnsä lisäksi myös omaa oppimistaan.

Muovin käyttämistä käsityön materiaalina voi jatkaa valmistamalla penaalin, joka tutustuttaa oppilaat kestävän kehityksen teemaan kierrättämällä turhat muovipussit uusmateriaaliksi. Käsityöprosessi voidaan integroida osaksi laajempaa kokonaisuutta esimerkiksi ympäristöopin, kuvataiteen ja musiikin kanssa.

Perhostyöhön liittyvät tavoitteet 2014 opetussuunnitelmassa

Laaja-alaiset tavoitteet

- Oppia tuntemaan ja arvostamaan elinympäristöään sekä rakentamaan myönteistä suhdetta ympäristöön
- Sosiaaliset tavoitteet: Yhteisöllinen työ mahdollistaa toiminnan itsenäisesti vuorovaikutuksessa toisten kanssa.

Ympäristöoppi: Kestävän kehityksen teema ja lajien monimuotoisuuteen liittyvät teemat

Käsityö: kokonaisen käsityöprosessin toteuttaminen, monimateriaalisuus, ekologisuus

1–2. luokat:

- YM: Ohjaa oppilasta jäsentämään ympäristöä, ihmisten toimintaa ja niihin liittyviä ilmiöitä (T12)
- TS: Opastaa oppilasta tutustumaan moniin erilaisiin materiaaleihin sekä työstämään niitä turvallisesti (T4)

3–6. luokat:

- YM: Ohjata oppilasta luonnon tutkimiseen, eliöiden ja elinympäristöjen tunnistamiseen ja ekologiseen ajatteluun (T15)
- TS: Vahvistaa oppilaan kiinnostusta käsin tekemiseen, sekä innostaa keksivään ja kokeilevaan käsityöhön (T1)

Etukäteisvalmistelut ja suunnittelun toteuttaminen

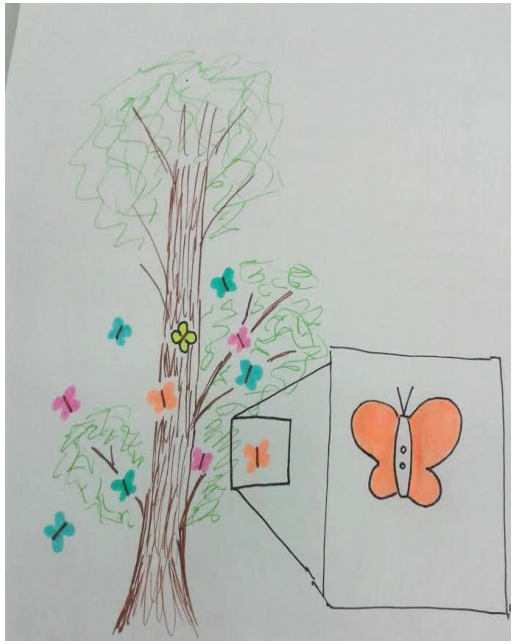

- Kokonaisen käsityöprosessin (suunnittelu, toteutus, arviointi) esittely oppilaille. Prosessin tavoitteet ja arviointikriteerit näkyviin
- Yhteisölliseen osaan oppilaat voivat tehdä valmiiksi haavan rungon (esim. kankaalle maalaten). Kangas ripustetaan seinälle ja haavan oksille kiinnitetään lopuksi valmiit perhoset (Huom. Perhosen keskiosaan voi tehdä napinläven, jolloin pohjakankaaseen ommellaan nappeja tai vaikka reikiä, jolloin perhosen saa kiinnitettyä piipunrassilla)
- Inspiraatio ja ideointi suunnittelun lähtökohtana. Oppilaat luonnostelevat piirtämällä ja leikkaamalla oman suunnitelmansa perhosesta
- Muovipussien silittämisen lämpötila vaatii kokeilua

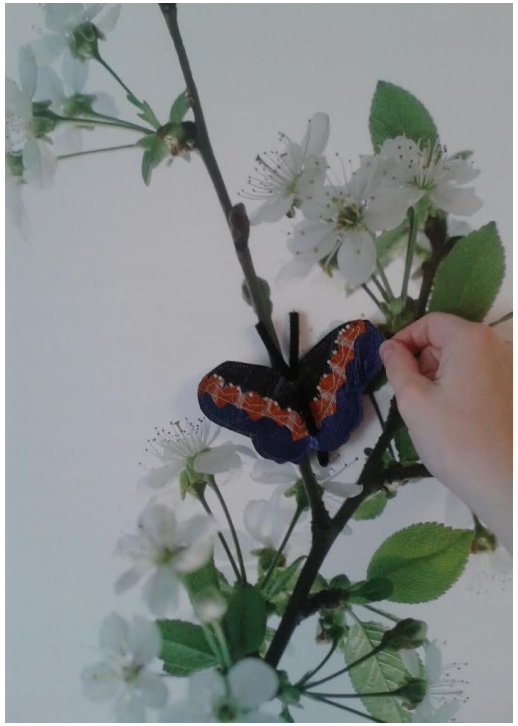

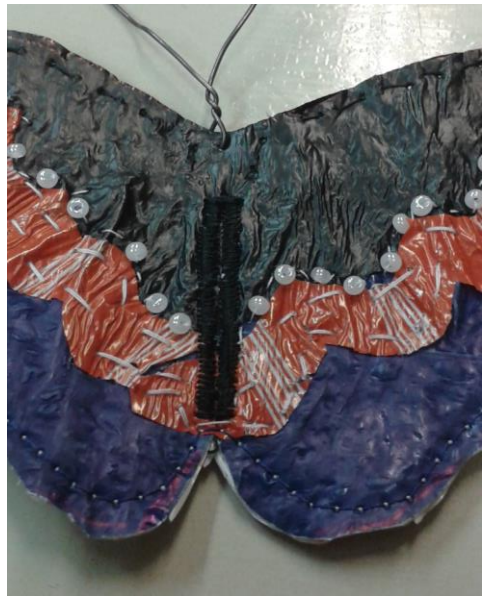

Materiaalit

- Erilaisia muovipusseja, esim. kauppakasseja
- Leivinpaperia
- Koristeluun käytettäviä materiaaleja (esim. koulusta löytyviä helmiä, paljetteja, kimalleliimaa, kirjontalankoja jne)
- Piipunrassi/duffelinappi tai muu perhosen vartaloksi)

Työvälineet

- Kuvia luonnonperhosista, eri kokoisia, muotoisia ja värisiä
- Silityslauta ja -rauta
- Sakset
- Ompelutarvikkeet

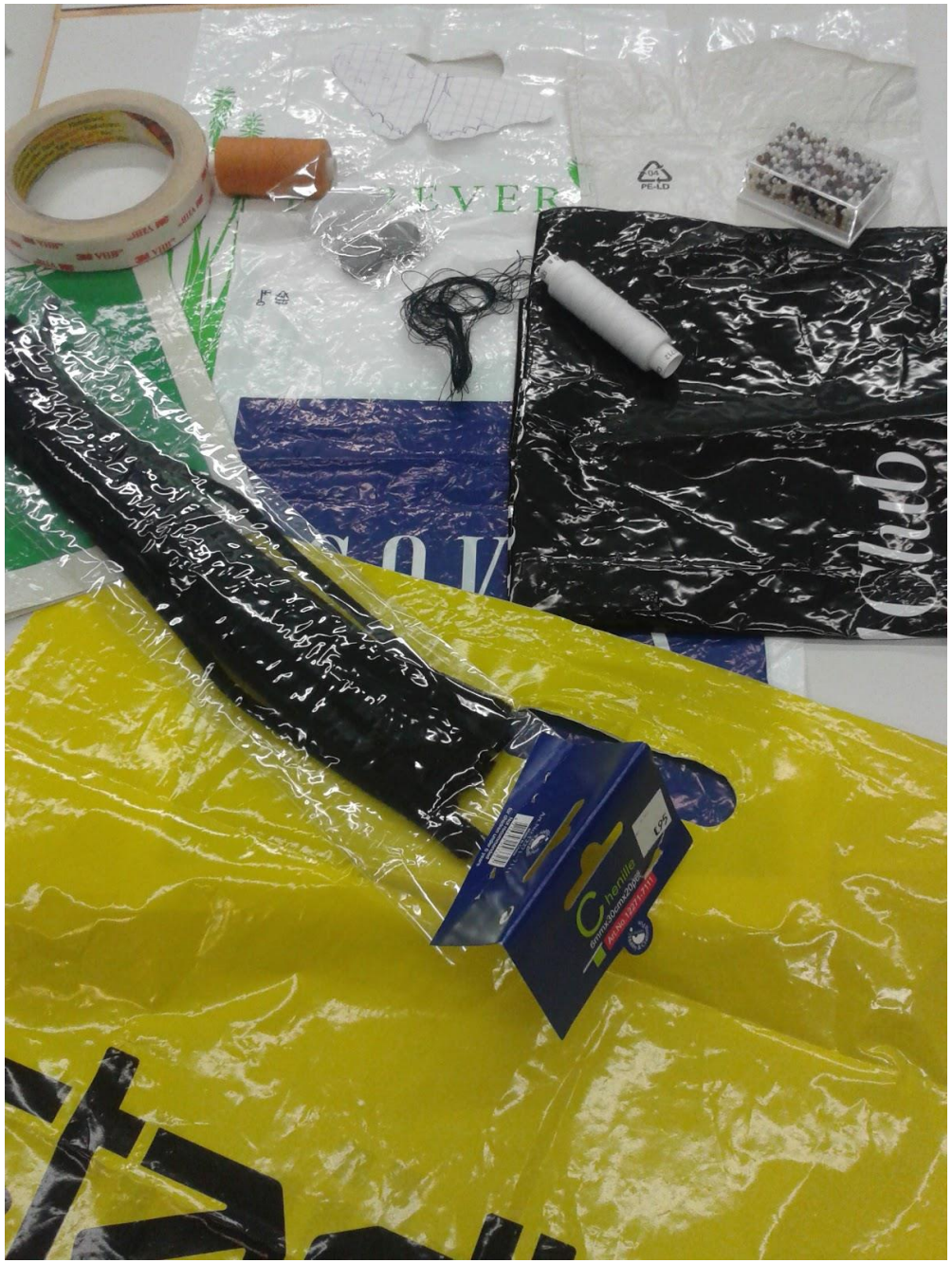

Perhosen tekninen toteutus

1. Suunnittele muovipusseista noin silitysraudan kokoinen 3–5 kerrosta paksu kangas. Huomaa, että päällimmäinen ja alimmainen kerros ovat kankaan printti! Väliin jäävät muovipussikerrokset eivät näy. Kankaasta tulee perhoselle siivet.
2. Silitä muovikerrokset yhteen miedolla lämmöllä leivinpaperin välissä, jotta muovi ei rutistu ja muovi ei tartu raudan pintaan.
3. Leikkaa perhonen muovikankaasta oman suunnitelman mukaisesti.
4. Lisää perhoselle vartalo tarkoituksen mukaisesti, esimerkiksi Napinläpi/piipunrassi/magneetti → yhteisölliseen projektiin. Jos teet penaalin myöhemmin, tee vartalo napinlävellä/ rei'illä, jotta perhosen voi kiinnittää myös penaaliin
5. Koristele.

(Vaiheet 1. ja 2. valmiiksi tehtyinä 1–2. -luokkalaisille, ellei tavoitteena ole silittämisen harjoittelu)

Pussukka tai vetoketjullinen penaali

Pussukka tai penaali on valmistettu samasta muovimateriaalista kuin perhonen. Pussukan tai penaalin voi joko suunnitella itse tai käyttää valmista ohjetta oman taitotason mukaan. Työohjeen/suunnittelun vaikeustasoon liittyen kannattaa ottaa huomioon luokka-aste sekä oppilaiden aiempi kokemus vastaavanlaisista käsitöistä.

Materiaalit: muovipusseja, ompelulankaa, vetoketju/tarranauha

Työvälineet: silitysrauta, ompelukone

Työohje (esimerkki):

1. Valmista muovipusseista kangasta silittämällä samalla tavalla kuin perhostakin tehtäessä. Tee kankaasta niin suuri, että yhdestä palasta saa tehtyä penaalin.
2. Mittaa ja leikkaa kankaasta sopivan kokoinen pala. Vetoketjun pituus määrittää palan leveyden, korkeuden voi päättää itse. Muista jättää saumavarat.
3. Ompele vetoketju.
4. Ompele penaalin sivut kiinni nurjalta puolelta ja käännä työ oikein päin.

Arviointikriteerit

- Luonnon moninaisuuden käyttäminen suunnittelun lähtökohtana
- Oman työn vaativuuden arviointi
- Työsuunnitelman laatiminen, muokkaaminen ja muuttaminen tarvittaessa
- Miten työ vastaa suunnitelmaa
- Yksi ompelutaitoa mittaava kysymys
- Annetussa aikataulussa eteneminen ja yhteisöllisesti toimiminen
- Omien ratkaisujen perustelu

- Itsearviointikysymyksiä liitteessä 1

Vertaisarviointi

- Perhoset asetetaan yhteisöllisessä työvaiheessa tehtyyn puuhun näyttelyksi
- Arvellaan yhdessä, mitkä perhoset on suunniteltu itse ja mitkä löytyvät luonnosta (aidoista perhosista voi näyttää kuvia)
- Arviointikeskustelu (mitä arvioidaan)
  - Suunnittelu: Kuinka paljon värejä perhosten kankaissa on käytetty? Millaisia muotoja perhosilta löytyy?
  - Toteutus: Miten työskentely muovimateriaalista sujui? Mikä työvaihe sujui ja mikä haastoi?
  - Viimeistely: Millaisia yksityiskohtia perhosissa on ja millä menetelmällä niitä on tehty?

Kustannukset

Magneetit 0,30-0,50€/kpl

Piipunrassi 0,20€/kpl

Duffelinappi 0,80€/kpl

Lähteet

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet. (2014.) Opetushallitus.

Kuvalähteet

Eveliina Puska, Miia Kuhanen

Ruskea duffelinappi. http://www.paapo.fi/tarvikkeet/napit/puunapit/ruskea-duffelinappi-50-mm-p-633.html. Luettu 13.12.2016.

Piipunrassi. http://www.inspiraatioverkkokauppa.fi/product/4954/piipunrassi---6-mm-eri-vareja-50-kpl. Luettu 13.12.2016.

Magneetit. http://www.hobbypoint.fi/magneetit. Luettu 13.12.2016.

Liite 1

Kokonaisen käsityöprosessin itsearviointikysymyksiä suunnitteluun ja toteutukseen liittyen

- Suunnittelin perhosen ulkonäön itse/ halusin tehdä perhosesta aitoa vastaavan.
- kankaani oli yksivärinen ja perhosen muoto selkeä/ kankaassani oli useita värejä ja perhosessa pikkutarkka muoto
- Tein materiaalista kokeilun ennen varsinaista työtä, muutin suunnitelmaani/ suunnitelmaa ei tarvinnut muuttaa
- Valmis perhonen vastaa suunnitelmaani väriltään (1), muodoltaan (2), yksityiskohdiltaan (3) Jos ei niin miksi?
- Käytin ommellessa erilaisia paininjalkoja (kyllä/ei). Vaihdoin paininjalan itse koneeseen Teflon/ napinläpi, (kyllä/ei)
- Työni valmistui annetussa ajassa
- Pyysin ja sain apua muulta oppilaalta (kyllä/ei) Mihin?Annoin apua myös muille. Mihin?
- Olen tyytyväinen työhöni. (kyllä/ ei) Miksi?